

פה: השוכר את הפועלים פרק שביעי בבא מציעא

1 ויאמר יי על עובד את תורתך אשר נתתי לפניך ולא שמעו בקולי ולא הלכו בקברי ולא קבלו בהי ירמיהו טו יב
 2 בלב נבון תנוח חכמה ובקרב כסילים תודע: משלי יד לב
 3 קטן וגדול שם הוא ועבד חפשי מאדניו: איוב ג ט

מוסף רש"י

רשדנא. וזענא (כתובות קכ). וגדילנא גיבשי. מקלע אני מכוונת. וזמנה לו (ב"ב כג.) אין פוסקין נשנין ליונים (שם). ואריבנא מגילתא. ומתקן אני קופים. אריבנא לשון תיקון. כדאמר בבבבא טוכה (מד: א) ארין או לא ארין, כלומר מתקן או אינו מתקן, וכפ' טולד (ד) נמי כתיב וערות מלכא לא ארין לנא למחא (כתובות שם). לא תהא כזאת בישראל. כלומר שלא אומר כדבר זה לעולם (שם). בר נבחה. ר' יוחנן דמקרי בר נפחא ככולא השי"ס, נראה למורי דלפניו של ר' יוחנן היו נפחא ולהכי מקרי בר נפחא, ואת דמפשי בר נפחא על שם יפיו (נהדרין צו). אשטר לך משטר. מנפשת על העין (תולדות קה).

אסתירא בלגינא קיש קיש

קריא. מפרש ריב"א לפי שאין דרך זו להניח בלגין הוא מקשקש ואם היה מניחו בלגניקי דרכו להיות שם לא היה מקשקש: **כי מטא** [ממיר] מחיה המתים רגש **עלמא**. אע"ג דליכא נמי מחיה המתים מקמי משיב הרוח אומר ר"ת משום דתחית המתים לא היו אלא ע"י טל ועי"ל דמשיב הרוח ומוריד הגשם נשז זיקא ואתא מיטרל משום שזו עיקר תפלה הרוח והגשם שזכרנו זו אצל תחית המתים עיקרה היא צחתימתה: ואיתסי

אמרו חכמים ולא פירשוהו אמרו נביאים ולא פירשוהו עד שפירשו הקב"ה בעצמו שנאמר ויאמר ה' על עזובם את תורתך אשר נתתי לפניכם אמר רב יהודה אמר רב שלא ברכו בתורה תחילה אמר רב חמא מאי דכתיב בלב נבון תנוח חכמה ובקרב כסילים תודע בלב נבון תנוח חכמה זה ת"ח בן ת"ח ובקרב כסילים תודע זה ת"ח בן ע"ה אמר עולא היינו דאמרי אינשי אסתירא בלגינא קיש קיש קריא אמר ליה ר' ירמיה לר' זורא מאי דכתיב קמן וגדול שם הוא ועבד חפשי מאדניו אמר ליה דענין דקמן וגדול שם הוא אלא כל המקטין עצמו על דברי תורה בעוה"ז נעשה גדול לעוה"ב וכל המשים עצמו כעבד על דברי תורה בעוה"ז נעשה חפשי לעוה"ב ריש לקיש הוה מציינ מערתא דרבנן כי מטא למערתיה דר' חייא איעלמא מיניה חלש דעתיה אמר רבש"ע לא פלפלתו תורה כמותו יצתה בת קול ואמרה לו תורה כמותו פלפלת תורה כמותו לא ריבצת ⁶ כי הוה מינצו ר' חנינא ור' חייא אמר ליה ר' חנינא לר' חייא בהדי דידי קא מינצית ח"ו אי משתכחא תורה מישראל מהדרנא לה מפילפולו אמר ליה ר' חייא לר' חנינא בהדי דידי קא מינצית דעבדי לתורה דלא תשתכח מישראל מאי עבידנא אולינא ושדינא כיתנא וגדילנא גיבשי וציידנא טבי ומאכילנא בשרייהו ליתמי ואריבנא מגילתא וכתבנא חמשה חומשי וסליקנא למתא ומקרינא חמשה ינוקי בחמשה חומשי ומתנינא שיתא ינוקי שיתא סדרי ואמרנא להו עד דהדרנא ואתנינא אקרו אהרדי ואתנו אהרדי ועבדי לה לתורה דלא תשתכח מישראל היינו דאמר רבי כמה גדולים מעשי חייא אמר ליה ר' ישמעאל בר' יוסי אפי' ממר אמר ליה אין אפי' מאבא אמר ליה ח"ו לא תהא כזאת בישראל אמר ר' זורא אמש נראה לי ר' יוסי בר' חנינא אמרתי לו אצל מי אתה תקוע אמר לי אצל ר' יוחנן ור' יוחנן אצל מי אצל ר' ינאי ור' ינאי אצל מי אצל ר' חנינא ור' חנינא אצל מי אצל ר' חייא אמרתי לו ור' יוחנן אצל ר' חייא לא אמר לי באתר דוקוקין דנורא ובעורין דאשא מאן ⁷ מעייל בר נפחא לתמן אמר רב חביבא אשתעי לי רב חביבא בר סורמקי חזי ⁸ ליה ההוא מרבנן דהוה שכיח אליהו גביה דלצפרא הוה שפירן עיניה ולאורתא דמיין כדמיקלין בנורא אמרי ליה מאי האי ואמר לי דאמרי ליה לאליהו אחוי לי רבנן כי סלקי למתיבתא דרקייע אמר לי בכולהו מצית לאסתכולי בהו לבר מגוהרקא דר' חייא דלא תסתכל ביה מאי סימנייהו בכולהו אזלי מלאכי כי סלקי ונחתי לבר מגוהרקא דר' חייא דמנפשיה סליק ונחתי לא מצאי לאוקמא אנפשיא אסתכלי בה אתו תרי בוטיטי דנורא ומחיוהו לההוא גברא וסמיניהו לעיניה למחר אזלי אשתחתי אמערתיה אמינא מתנייתא דמר מתנינא ⁹ ואתסאי אליהו הוה שכיח במתיבתא דרבי יומא חד ריש ירמא הוה נגה ליה ולא אתא א"ל מאי מעמא נגה ליה למר אמר ליה אדאוקימנא לאברהם ומשינא ידיה ומצלי ומגנינא ליה וכן ליצחק וכן ליעקב ולוקמיניהו בהדי הדדי סברי תקפי ברחמי ומייתי ליה למשיח בלא זמניה א"ל ויש דוגמתן בעולם הוה אמר ליה איכא ר' חייא ובניו גזר רבי תעניתא אחתיניהו ¹⁰ לר' חייא ובניו אמר משיב ¹¹ הרוח ונשבה זיקא אמר מוריד הגשם ואתא מיטרא כי מטא למימר מחיה המתים רגש עלמא אמרי ברקיעא מאן גלי רויא בעלמא אמרי אליהו אתיוהו לאליהו מחיוהו שתיין פולסי דנורא אתא אירמי להו כרובא דנורא על בינייהו וטרדיניהו שמואל וירחינא אסייה דרבי הוה חלש רבי בעיניה א"ל אימלי לך סמא א"ל לא יכילנא אשטר לך משטר [א"ל] לא יכילנא הוה מותיב ליה ¹² בגובתא דסמוני תותי בי סדיה ואיתסי הוה קא מצטער רבי למסמכיה ולא הוה מסתייעא מילתא א"ל לא לצטער מר לדידי חזי לי סיפרא דאדם הראשון וכתוב ביה שמואל וירחינא חכים

כשהיו עוסקין בתורה לא היו מצרכין להם דברי תורה וכיון דלא מצרכי גיליא דעמייהו שאינה מתנה חסונה להם: **סודע**. מודיע לכל ומתפאר צמתה: **זן עם הארץ**. היינו צקרב כסילים משפחת כסילים: **איסתירא בלגינא**. סלע אחד בלגינא: **קיש קיש קריא**. מתקשקש ומשמיע קול ואם היה מלא סלעים לא היה משמיע קול: **מליין מערסא דרבנן**. שלא יכשלו כהנים לעבור עליהן ולהאחיל שלא תארע תקלה על ידי זדיקים: **איעלמא מיניה**. לא יכול למלאו מקומה: **ריבצת**. לאחריס. לשון (מ"ק דף ו: א) המרביץ שדהו משקה: **רבי חנינא**. בר' חמא: **שדינא יתנא**. זורע אני וזרעוני פשתן: **שדינא**. משליך: **וגדילנא נישני**. וקולע אני ממנו רשתות ומכמורות: **וויידנא טבי**. ואני כד צבייס: **ואריבנא מגילתא**. ומתקן אני מעורוהיהן קופים: **וסליקנא למתא**. למקום שאין ממלדי מינוקות: **לחמשה ינוקי**. לכל אחד ספרו: **ומתנינא**. על פה שיתא סדרי משנה לשימא ינוקי: **אקרו אהרדי**. לימדו זה את זה ומקראות: **ואסנו אהרדי**. לימדו זה את זה סדרו: **לא ספא כזאם בישראל**. לא תאמר זאת בישראל: **אשטר לך משטר**. תקוע ויושב בישיבה של מעלה: **ור' יוחנן אלל ר'** חייא לא. אמרתי אני וכי אין ר' יוחנן ראוי לישב אלל ר' חייא: **ובעורין**. מרבוס דלפדין: **דמפרא** הוה שפירן עיניה. צנקר ראימי את עיניו יפות ולערב ראימי דומות כאליו נשרפו צאור: **אמרי ליה**. אמרתי לו: **דאמרי**. אמרתי לאליהו: **גוהרקא**. קמדרא: **בוטיטי**. ניצויות אישטענליי"ש בלע"ז: **מסני דמר קמפנינא**. תוספתא של אדוני ססידרה לשהה סדרים אני שונה תמיד. דר' חייא סדרה לתוספתא כדאמרי בעלמא ¹³ רבי לא שנאה ר' חייא מנא ליה ואמרי ¹⁴ כל מתניתא דלא מייתינא צי בר' חייא ור' אושעיא לא תוסבו מינה צבי מדרשא: **סקפי ברחמי**. מרבין בתפלה: **ומייהי למשיח בלא זמניה**. לך אין ניתן לי רשות להעמידן יחד: **יש דוגמאן**. שמהא תפתן נשמעת: **פולסי**. חצבת מלקות: **שמואל ירחינא**. הוא שמואל בר אבא חצרו של רב ועל שהיה צקי כבוד העיבור כדאמרי ¹⁵ במס' ר"ה (דף כ: א) אמר שמואל יכילנא לתקוני כולה גלותא קרי ליה ירחינא: **אימלי לך סמא**. בתוך העין: **אשטר לך משטר**. אמשח לך ע"ג העין. משטר מטפח ¹⁶ מוליור ¹⁷ בלע"ז כדאמרי ¹⁸ גבי כותא הסבלי (חומן האדומי) בפסחים (דף מד.) משטר קשטר מטבל פחו: **גוצפא**. קנה חלול: **סוסי צי סויא**. תחת מראשותיו וצוקע כח חוץ הסס והולך דרך עלס וגולגלתו ומוחו עד עיניו: **הוה מצטער רבי למסימכיה**. טרח ומתעסק לסומכו לפי שחכס צקי היה כל כך: **ולא הוה מסתייעא מילתא**. שהיתה השעה נטרפת אז לא היו החכמים נאספים:

הגהות הב"ח

(א) בני בר סורמקי חזי לי ההוא: (ב) שם מותיב ליה גובתא כ"ל וזאת ב' נמקן: (א) רש"י ד"ה שלא צרכי כ"י צרמא אשר בחד בנו ונתן לנו את תורתו שהיא לפניה:

לעוי רש"י

אישטענליי"ש [אישטינצילי"ש]. ניצויות. מוליור ¹⁷ [מוליור]. להרטיב, להשרות.

Hint Sheet for Bava Metzia 85b

Jastrow citation: B. Metz. 85^b

Look up in Frank	כי
Root: הוי	הוו
Root: נצי	מינצו
This is a name	ר' חנינא
This is a name	ר' חייא
יה + ל; this is a prefix + suffix; use Hints for Finding the Root to translate these particles	ליה
Look up in Frank	בהדי
י + די, look up full word in Frank	דידי
Look up in Frank	קא
Root: נצי	מינצית
Look up abbreviation in back of Frank	ח"ו
Look up in Frank	אי
Root: שכח	משתכחא
Be sure to track down the root!	תורה
מ + ישראל	מישראל
Root: הדר	מהדרנא
ה + ל; this is a prefix + suffix	לה
מ + פילפול + י	מפילפולי
ל + תורה	לתורה

דלא	ד + לא
תשתכח	Root: שכח
מאי	Look up in Frank
עבידנא	Root: עבד
אזלינא	Root: אזל
ושדינא	Root: שדי
כיתנא	This is a noun; Jastrow lists some Aramaic nouns with an א suffix, and others without a suffix
וגדילנא	Root: גדל
נישבי	The final י indicates a plural noun
וציידנא	Root: צוד
טבי	Look up under טביא
ומאכילנא	Root: אכל
בשרייהו	בשר + ("their") ייהו
ליתמי	ל + יתמי; look up under יתם
ואריכנא	Root: ארך
מגילתא	Look up as is
וכתבנא	Root: כתב
חמשה	Look up under חמשה
וסליקנא	Root: סלק
למתא	ל + מתא
ומקרינא	Root: קרי

This is a noun	ינוקי
ב + חמשה	בחמשה
Root: תני	ומתנינא
This is a noun	שיתא
This is a noun	סדרי
ל + ("them") הו	להו
Look up in Frank	עד ד-
Root: אתא	ואתינא
Root: קרי	אקרו
Look up under הדדי in Frank	אהדדי
Root: תני	ואתנו
Look up in Frank	היינו
This is a name	רבי
Look up as is	כמה
This is a noun	מעשי
This is a name	ר' ישמעאל בר' יוסי
Look up abbreviation in back of Frank	אפי'
מ + מר	ממר
Look up as is; consider all the entries!	אין
מ + אבא	מאבא
Root: הוי	תהא